การเดินทางของ ก.ไก่ บนเส้นทางสายศิลา

ดอกรัก พยัคศรี[1]

ไก่กับไข่ อะไรจะเกิดก่อนกันนะ?

คำถามในวัยเยาว์ที่ยังหาคำตอบไม่ได้ แม้เวลาจะผ่านไปยาวนานแค่ไหนก็ตาม ในขณะนั้นเรามักเรียกว่า “ปัญหาโลกแตก” ผมเองก็พบปัญหาโลกแตกนี้ในวัยเยาว์เช่นกัน จนกระทั่งเติบใหญ่อยู่ในยุคที่เทคโนโลยีก้าวล้ำก็ยังหาข้อสรุปไม่ได้สักที สำหรับคำถามที่ค้างคาใจที่ว่า “ไก่กับไข่อะไรจะเกิดก่อนกัน”และแน่นอนคำถามนี้อาจเป็นหนึ่งในปัญหาโลกแตกของใครหลายคนอีกด้วยเช่นกันแต่ในที่สุดแล้วปัญหานี้ก็ยังไม่ได้ข้อสรุปที่แท้จริงสักที ไม่เหมือนกับไก่กับไข่ที่อยู่ในชุดอักษรไทยที่เราเรียนกันมาตั้งแต่เด็กและได้หัดคัดกันมาทุกคน เคยสังเกตไหมว่า ก.ไก่ นั้นมาก่อน ข.ไข่ เสมอ ไม่ว่าจะอยู่ในยุคสมัยใดก็ตาม นอกจากนี้ชุดอักษรไทยเองนั้นมีรูปพรรณสัณฐานคล้ายกับชุดอักษรอื่นๆ ที่ใช้กันอยู่ในประเทศไทย และประเทศเพื่อนบ้านอย่างน่าอัศจรรย์

ก.ไก่[2] ของไทยมาจากไหน

หากเราลองเปรียบเทียบเฉพาะตัวอักษร ก.ไก่ ในชุดอักษรบ้านเรา กับประเทศเพื่อนบ้าน ก็จะพบว่าหน้าตาและรูปร่างมีความใกล้เคียงกันมาก ที่เป็นดังนี้ก็เพราะว่ามีที่มาจากที่เดียวกันนั่นเอง จากหลักฐานทางด้านจารึกซึ่งถือว่าเป็นเอกสารชั้นต้นที่เชื่อถือได้มากที่สุด บอกกับเราว่า ก.ไก่ของประเทศไทยและ ก.ไก่ของเพื่อนบ้านนั้น ได้เดินทางมาไกลแสนไกลจากประเทศอินเดียเมื่อนานมาแล้วในช่วงพุทธศตวรรษที่ 11-12 ผ่านทางอารยธรรมอินเดียที่เข้ามาอิทธิพลอย่างมากทั้งในด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และศาสตร์ต่างๆ[3]

ก่อนที่ ก.ไก่ จะเข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น ก.ไก่ เคยได้รับการฟูมฟักเลี้ยงดูจากราชวงศ์ “ปัลลวะ” มาก่อน ซึ่งเป็นราชวงศ์ที่ยิ่งใหญ่ครองอำนาจอยู่ทางอินเดียตอนใต้ จากนั้น ก.ไก่ ก็ได้เดินทางข้ามน้ำข้ามทะเลมาทางเรือโดยการค้าก็ดี การเผยแพร่ศาสนาก็ดี เมื่อขึ้นบกได้ก็เริ่มแพร่พันธุ์ไปตามที่ต่างๆ จนครอบคลุมไปทั่วเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมไปถึงประเทศไทยด้วย

รูปร่างหน้าตาของ ก.ไก่ สายพันธุ์ปัลลวะนั้น มีลักษณะเป็นรูปกากบาท มีหางยาวลงมาด้านล่าง และเราเรียกชุดอักษรที่ใช้อยู่ยุคนี้ว่า “อักษรปัลลวะ” จากนั้น ก.ไก่ ก็ได้เดินทางไปยังที่ต่างๆ ทั่วทั้งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งแต่ละแห่งต่างก็มีรูปร่างหน้าตาเป็นเหมือนกันทั้งหมด ก.ไก่ เหล่านี้ได้ตั้งรกราก แพร่พันธุ์ และกลายพันธุ์ไปตามถิ่น

ก.ไก่ “ปัลลวะ” ในประเทศไทย

จากการเดินทางอันแสนไกลของ **ก.ไก่ ปัลลวะ** ทันทีที่ยกพลขึ้นบกทางภาคใต้ของประเทศไทยในช่วงพุทธศตวรรษที่ 11-12 ก็เริ่มเดินทางไปตามเส้นทางการค้าขายและการเผยแพร่ศาสนา เข้าไปตั้งรกรากอยู่ในแหล่งอารยธรรมแถบภาคกลางและภาคตะวันออกของประเทศในขณะนั้น นั่นคือ “อารยธรรมทวารวดี” ปัจจุบันเราพบหลักฐานมากมายที่แสดงให้เห็นว่าอาณาจักรทวารวดีมีวัฒนธรรมที่เจริญรุ่งเรืองอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 12-15 การค้นพบ “จารึกพระธรรมจักร”[4] ที่บริเวณพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม แสดงให้เห็นว่าผู้คนในอาณาจักรนี้มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก “ธรรมจักร” คือสัญลักษณ์ตัวแทนของพุทธศาสนาก่อนที่ความนิยมในการสร้างรูปเคารพเหมือนพระพุทธเจ้าจะเข้ามา จารึกธรรมจักรมีลักษณะเป็นล้อเกวียน ตามแกนของล้อและดุมได้จารึกด้วยอักษรปัลลวะ ภาษาบาลี เกี่ยวกับ “อริยสัจ 4”

นอกจากนี้ยังพบจารึกอีกหลายหลักที่มี ก.ไก่ ปัลลวะอยู่ แต่จารึกที่สามารถบอกอายุของ ก.ไก่ ปัลลวะได้ชัดเจนที่สุดนั้น ปัจจุบันพบเพียงหนึ่งเดียวคือ “จารึกเขารัง”[5] พบที่อรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จารึกด้วยภาษาสันสกฤตและภาษา

เขมรโบราณ จารึกหลักนี้ระบุว่า ก.ไก่ ปัลลวะ ในจารึกมีอายุเก่าถึง พ.ศ. 1182 การระบุปีศักราชดังกล่าวเป็นหลักฐานสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงรูปพรรณสัณฐานของ ก.ไก่ พันธุ์ปัลลวะที่มีอายุราว พ.ศ. 1182 อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาจารึกในยุคต่อมา

“หลังปัลลวะ” วิวัฒนาการขั้นต่อมาของ ก.ไก่ ปัลลวะ

เวลาผ่านไปก้าวเข้าสู่ช่วงพุทธศตวรรษที่ 13-14 ก.ไก่ ปัลลวะ ก็ได้วิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงรูปร่างให้มีลักษณะแตกต่างออกไปจากเดิม จากที่เคยมีหางย้อยลงมาสวยงาม ก.ไก่ ในยุคนี้หางสั้นขึ้นมาพอดีกับตัว ก.ไก่ ถึงแม้ว่า ก.ไก่ ในยุคนี้ได้มีวิวัฒนาการเปลี่ยนรูปร่างไปก็ตาม แต่การเปลี่ยนแปลงนี้ก็เป็นไปตามฐานเส้นอักษรของ ก.ไก่ ปัลลวะ ประกอบกับเราพบ ก.ไก่ รูปแบบนี้ ในดินแดนที่ ก.ไก่ ปัลลวะเคยอยู่มาก่อน ดังนั้นเราจึงเรียก ก.ไก่แบบหางสั้นพอดีตัวแบบนี้ว่า **ก.ไก่ หลังปัลลวะ** ซึ่งแพร่กระจายอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย และมีรูปร่างลักษณะเป็นไปตามสภาพสังคมของแต่ละท้องถิ่น (ภาพแบบอักษรหลังปัลลวะ พศว. 13-15)[6]

ในหมู่จารึกอักษรหลังปัลลวะ ที่ปรากฏอายุของ ก.ไก่ ใกล้เคียงกัน แต่พบจารึกต่างภูมิภาคกันคือจารึกเนินสระบัว[7] พบที่จังหวัดปราจีนบุรี อายุจารึก พ.ศ. 1304 จารึกด้วยภาษาบาลีและเขมรโบราณ และจารึกอีกหลักคือ จารึกวัดเสมาเมือง[8] พบที่จังหวัดนครศรีธรรมราช อายุจารึก พ.ศ. 1318 จารึกด้วยภาษาสันสกฤต จะเห็นได้ว่าจารึกทั้งสองหลักอยู่ต่างภูมิภาคกัน ภาษาที่ใช้จารึกก็แตกต่าง แต่มีสิ่งที่เหมือนกันคือ จารึกทั้งสองใช้อักษรชุดเดียวกันคือ “อักษรหลังปัลลวะ” สิ่งนี้ได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของ ก.ไก่ หลังปัลลวะ และการแพร่กระจายไปสู่ภูมิภาคต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

แยกออกเป็นสามสายพันธุ์สามอาณาจักร

เมื่อ ก.ไก่ พันธุ์หลังปัลลวะ ได้แพร่พันธุ์และตั้งรกรากตามภูมิภาคของประเทศไทยในอดีตได้นานพอสมควร ก.ไก่ หลังปัลลวะของแต่ละภูมิภาคก็ได้วิวัฒนาการไปตามถิ่นที่อยู่ผสมกลมกลืนเข้ากับสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นๆ จนเกิดการแตกสายพันธุ์ของ ก.ไก่ หลังปัลลวะ ออกไปเป็นสามสายพันธุ์ใหญ่ๆ และอาศัยอยู่ในสามอาณาจักรที่มีอาณาเขตครอบคลุมบริเวณบางส่วนของประเทศไทย[9] ได้แก่

1. สายพันธุ์กวิ อาณาจักรศรีวิชัย
2. สายพันธุ์มอญโบราณ อาณาจักรหริภุญชัย
3. สายพันธุ์ขอมโบราณ อาณาจักรขอมพระนคร

สายพันธุ์ “กวิ”

ก.ไก่ สายพันธุ์กวิ เป็น ก.ไก่ ที่วิวัฒนาการไปจาก ก.ไก่ หลังปัลลวะ และได้แพร่กระจายอาศัยอยู่ในอาณาจักรศรีวิชัย มีอาณาเขตครอบคลุมไปถึงมลายู เกาะชวา เกาะสุมาตรา และบริเวณภาคใต้ของประเทศไทย แต่ในประเทศไทยกลับพบจารึกที่มีอายุหลังกว่าที่พบในบริเวณอาณาเขตของอาณาจักรศรีวิชัยในประเทศอินโดนีเซีย คือ พบในช่วงพุทธศตวรรษที่ 18 เท่านั้น[10] จารึกที่มี ก.ไก่ สายพันธุ์กวินี้ พบไม่มากในประเทศไทย มีเพียง 3 หลักเท่านั้น ได้แก่ จารึกบนฐานพระพุทธรูปวัดหัวเวียง ภาษาเขมรโบราณ พุทธศักราช 1776 จารึกวัดหัวเวียงเมืองไชยา 1 ภาษาสันสกฤต พุทธศักราช 1774 และจารึกวัดหัวเวียงเมืองไชยา 2 ภาษาบาลี ประมาณพุทธศตวรรษที่ 18จารึกทั้งสามหลักพบที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สายพันธุ์ “มอญโบราณ”

“มอญ” เป็นชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ ที่เคยมีอารยธรรมรุ่งเรืองในอดีต ถึงแม้ปัจจุบันนี้ไม่มี “ประเทศมอญ” แต่ ชาวมอญก็ยังคงรักษาวัฒนธรรมของตนเองอย่างเข้มแข็ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการธำรงภาษามอญ เราพบจารึกที่ใช้ภาษามอญโบราณหลายชิ้นในหลายภูมิภาค ทั้งบริเวณภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคอีสาน ซึ่งอยู่ในช่วงยุคของอาณาจักรทวารวดี

ตั้งแต่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 11-15 แต่ในยุคนั้นยังจารึกด้วยอักษรปัลลวะ และหลังปัลลวะ จารึกที่ใช้อักษรปัลลวะเขียนภาษามอญโบราณ เช่น จารึกวัดโพธิ์ร้าง จังหวัดนครปฐม จารึกวัดพระมหาธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช จารึกฐานพระพุทธรูปยืนวัดข่อย จังหวัดลพบุรี จารึกถ้ำพระนารายณ์ จังหวัดสระบุรี และจารึกเมืองบึงคอกช้าง จังหวัดอุทัยธานี เป็นต้น ส่วนจารึกที่ใช้อักษรหลังปัลลวะเขียนภาษามอญโบราณ เช่น จารึกเสาแปดเหลี่ยม จังหวัดลพบุรี จารึกใบเสมาวัดโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น จารึกวัดโพธิ์ชัยเสมาราม จังหวัดกาฬสินธุ์ และจารึกสถูปดินเผาเมืองทัพชุมพล จังหวัดนครสวรรค์ เป็นต้น[11]

ต่อมากลุ่มชาติพันธุ์มอญที่เคยอาศัยอยู่ในอาณาจักรทวารดี ได้อพยพเดินทางขึ้นเหนือไปตั้งรกรากก่อตั้งอาณาจักรแห่งใหม่ขึ้นในเขตจังหวัดลำพูนปัจจุบัน ซึ่งมีชื่อว่า “อาณาจักรหริภุญชัย” ในตำนานตั้งเมืองนั้น กล่าวว่า อาณาจักรแห่งนี้ได้รับการสถาปนาโดยพระนางจามเทวี ซึ่งพระนางเป็นผู้ปกครองอาณาจักรแห่งนี้เป็นพระองค์แรก จากนั้น อาณาจักรแห่งนี้ ก็มีกษัตริย์ปกครองสืบต่อกันมาจนถึงพุทธศตวรรษที่ 19

ก.ไก่ หลังปัลลวะของกลุ่มชาติพันธุ์มอญในอาณาจักรหริภุญชัย มีวิวัฒนาการด้านรูปลักษณ์อักษรแปรเปลี่ยนไปตามสังคมวัฒนธรรมของคนมอญ จนเกิดเป็นลักษณะเฉพาะตัวของอาณาจักรนี้ ซึ่งเรียกว่า **ก.ไก่ สายพันธุ์มอญโบราณ** ก.ไก่มอญโบราณนี้พบอยู่ในกลุ่มจารึกอักษรมอญโบราณ พุทธศตวรรษที่ 17 ซึ่งพบในบริเวณจังหวัดลำพูน

อาณาจักรหริภุญชัยตั้งอยู่สืบมาจนกระทั่งเข้าสู่ช่วงพุทธศตวรรษที่ 19 พระยามังรายผู้ก่อตั้งอาณาจักรล้านนาได้เข้ายึดครองอาณาจักรหริภุญชัยจากพระยายีบา กษัตริย์องค์สุดท้ายของชาวมอญ จากนั้นอาณาจักรหริภุญชัยก็ได้สิ้นสุดลงและผนวกเข้ากับอาณาจักรล้านนาในเวลาต่อมา

ในช่วงที่อาณาจักรล้านนารุ่งเรืองและได้กลืนเอาอาณาจักรหริภุญชัยของชาวมอญเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนั้น อาณาจักรล้านนาได้รับเอา ก.ไก่ สายพันธุ์มอญโบราณ ไปใช้จึงทำให้ ก.ไก่ สายพันธุ์มอญโบราณวิวัฒนาการเปลี่ยนรูปพรรณสัณฐานไปอีกครั้ง โดยมีพัฒนาการทางรูปแบบของตนเองเกิดเป็น **ก.ไก่ ธรรมล้านนา** ที่ใช้กันอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 20-24 และแพร่หลายไปทั่วอาณาจักรล้านนา ในอดีตนั้น อาณาจักรล้านนามีอาณาเขตปกครองอยู่บริเวณภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ขึ้นไปถึงเมืองเชียงตุงรัฐฉานของประเทศพม่า และ เมืองเชียงรุ้งแคว้นสิบสองปันนาของประเทศจีน ดังนั้นอิทธิพลทางการเมืองการปกครองจากอาณาจักรล้านา ส่งผลให้เกิดการหยิบยืมตัวอักษรไปแพร่พันธุ์เป็นตัว **ก.ไก่ ไทยขึน** ในรัฐฉาน และตัว **ก.ไก่ ไทยลื้อ** ในสิบสองปันนา ปัจจุบัน อักษรทั้ง 2 สายพันธุ์นี้ ก็ยังคงอยู่คู่กับกลุ่มชาติพันธุ์ ไทยขึน และไทยลื้อ

ไม่เพียงเท่านั้น ก.ไก่ ธรรมล้านนา ยังได้เดินทางไปอยู่ในภาคอีสาน ซึ่งขณะนั้นยังเป็นเขตปกครองของอาณาจักรล้านช้าง และมีวิวัฒนาการรูปลักษณ์กลายเป็น **ก.ไก่ ธรรมอีสาน** อักษรธรรมอีสานนี้ เป็นที่นิยมใช้กันในช่วงพุทธศตวรรษที่ 22-24 นอกจากนี้ ก.ไก่ สายพันธุ์มอญโบราณ ยังน่าจะเป็นต้นแบบให้กับ **ก.ไก่ พม่า** ซึ่งเป็นชุดอักษรของประเทศเพื่อนบ้านเราอีกด้วย

สายพันธุ์ “ขอมโบราณ”

ก.ไก่ สายพันธุ์นี้มีความสำคัญเพราะเป็นที่มาของ ก.ไก่ ไทยปัจจุบัน แต่กว่าจะไปถึงจุดนั้นได้ ก็ต้องผ่านกาลเวลาเปลี่ยนแปลงรูปร่างซ้ำแล้วซ้ำเล่า จึงจะกลายมาเป็นรูป ก.ไก่ ไทยปัจจุบัน ก่อนหน้านั้นในช่วงพุทธศตวรรษที่ 15-19 ได้เกิดอาณาจักรชื่อว่า “ขอมสมัยพระนคร” ซึ่งเจริญรุ่งเรืองอยู่บริเวณประเทศกัมพูชา มีหลักฐานว่า ในช่วงที่พระเจ้าสูรยวรมันที่ 1 เป็นกษัตริย์ของอาณาจักร พระองค์ทรงขยายอำนาจการปกครองดินแดนเข้ามาในประเทศไทยด้วยบางส่วน นั่นคือในเขตภาคอีสานตอนล่าง ครอบคลุมไปถึงดินแดนในเขตลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณจังหวัดลพบุรี

ในขณะนั้นเอง อารยธรรมของขอมสมัยพระนครได้บ่มเพาะ ก.ไก่ หลังปัลลวะ จนเกิดวิวัฒนาการแตกสายพันธุ์ออกมาเป็น **ก.ไก่ สายพันธุ์ขอมโบราณ** ถึงแม้จะก่อให้เกิดสายพันธุ์ใหม่ แต่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 15-17 รูปร่างลักษณะของ

ก.ไก่ สายพันธุ์ของโบราณ ก็ยังใกล้เคียงกับ ก.ไก่ หลังปัลลวะ ต้องรอจนกระทั่งเข้าสู่ช่วงพุทธศตวรรษที่ 18 ที่ ก.ไก่ ขอม โบราณ จึงได้เปลี่ยนแปลงรูปร่างให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวในแบบของตนเอง[12]

ต่อมาในช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ 19 เมื่อกลุ่มชาติพันธุ์ไทย ได้สถาปนาอาณาจักรสุโขทัยขึ้นมามีอำนาจเหนือ อาณาจักรขอมพระนครที่ค่อยๆ เสื่อมอำนาจลง แต่อารยธรรมและวัฒนธรรมก็ยังคงตกค้างอยู่ในดินแดนอาณาจักรสุโขทัย โดยเฉพาะอักษรขอมโบราณที่ผู้คนในอาณาจักรสุโขทัยยังนิยมใช้จารึกเรื่องราวในกลุ่มของตนเอง ในตอนแรกนั้น มีการใช้ อักษรขอมโบราณเพื่อเขียนภาษาบาลี นั่นก็เพราะอักษรขอมมีอักขรวิธีที่เอื้อต่อการเขียนภาษาบาลี ต่อมาในยุคหลัง จึงมีการ ปรับใช้ให้อักษรขอมโบราณสามารถใช้เขียนภาษาไทยได้ด้วย เหตุนี้เอง ก.ไก่ ขอมโบราณ จึงเกิดวิวัฒนาการขึ้นอีกครั้งหนึ่งเมื่อ ได้มาอยู่ในสังคมวัฒนธรรมของชาวสุโขทัย กลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่เรียกว่า **ก.ไก่ ขอมสุโขทัย** จนกระทั่งถึงช่วงปลาย พุทธศตวรรษที่ 19 อาณาจักรอยุธยาได้ถือกำเนิดขึ้นในดินแดนบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง และได้รับเอา ก.ไก่ ขอม สุโขทัย ไปเลี้ยงดูฟูมฟักจนกลายเป็น **ก.ไก่ ขอมอยุธยา** จากหลักฐานประเภทจารึกสมัยอยุธยาที่พบในช่วงพุทธศตวรรษที่ 20 ทำให้เกิดข้อสังเกตว่า วัสดุที่นำมาใช้จารึกในสมัยอยุธยานั้น ได้เปลี่ยนจากหินที่มีลักษณะแข็ง หนา และหนัก มาเป็นแผ่นโลหะ บางเบา เช่น แผ่นเงิน แผ่นทอง หรือ แผ่นดีบุก ดังนั้นรูปร่างของอักษรขอมอยุธยาจึงแตกต่างไปจากอักษรขอมสุโขทัย ด้วย วัสดุที่ถูกเขียนเปลี่ยนไป[13]

มีการใช้อักษรขอมอยุธยาเขียนภาษาบาลีต่อกันมาเรื่อยๆ จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ และแล้ว ก.ไก่ ขอมอยุธยา ก็ได้ เดินทางมาจนถึงวิวัฒนาการครั้งสุดท้ายกลายเป็น **ก.ไก่ ขอมรัตนโกสินทร์** ที่ใช้กันอยู่ถึงช่วงรัชกาลที่ 5 เมื่อมีระบบพิมพ์เข้า มา ประกอบกับความพยายามที่จะใช้อักษรไทยเขียนภาษาบาลีแทนอักษรขอมไทย จึงทำให้อักษรขอมไทยค่อยๆ เลือนหายไป จากงานวรรณกรรมไทย อย่างไรก็ตาม ยังคงมีคนบางกลุ่มที่ยังเรียนและใช้อักษรขอมไทยนี้อยู่ ซึ่งส่วนใหญ่จำกัดอยู่ในวง พระสงฆ์ และผู้ที่สนใจศึกษาพระไตรปิฎกภาษาบาลี รวมไปถึงผู้ศึกษาเกี่ยวกับการเขียนยันต์และคาถาต่างๆ

ก.ไก่ พ่อขุนรามคำแหง ก.ไก่ ไทยแท้!

ในช่วงอาณาจักรสุโขทัยมีการใช้อักษรถึงสองชุดควบคู่กันไป โดยชุดอักษรขอมใช้เขียนภาษาบาลี ซึ่งเป็นภาษาทาง พระพุทธศาสนา อีกชุดหนึ่งคือ ชุดอักษรไทยสุโขทัย ใช้เขียนภาษาที่คนท้องถิ่นสุโขทัยใช้กันซึ่งก็คือ ภาษาไทยสุโขทัย ชุดอักษรไทยสุโขทัยดังกล่าวนี้ มีวิวัฒนาการมาจาก **ก.ไก่ พ่อขุนรามคำแหง** ที่ในจารึกของพระองค์เรียกชุดอักษรนี้ว่า ลายสือไทย[14] ซึ่งทรงประดิษฐ์ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 1835 ตามที่ระบุไว้ในจารึกพ่อขุนรามคำแหง ดังนั้น จึงถือได้ว่าจารึกหลักนี้เป็น จารึกหลักแรกที่ใช้ภาษาไทยและอักษรไทยในการบันทึก

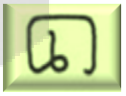

ศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ณ นคร ได้กล่าวว่า พ่อขุนรามคำแหงไม่ได้ทรงแต่งแต่รูปอักษรไทยขึ้นเท่านั้น แต่ยัง ได้ทรงเปลี่ยนแปลงอักขรวิธีการเขียนให้ดีขึ้นกว่าเดิม นั่นคือ พระองค์ทรงประดิษฐ์ตัวพยัญชนะและสระเพิ่มเติมจากอักษร จน สามารถเขียนภาษาไทยได้ตรงเสียงทุกคำ ในขณะที่ประเทศเพื่อนบ้านชาติใกล้เคียง ต่างก็ใช้ชุดอักษรเดิมที่รับมาจากอินเดียซึ่ง มักใช้เขียนภาษาบาลี-สันสกฤต จึงทำให้ต้องใช้อักษรตัวเดียวแทนเสียงพยัญชนะมากกว่าหนึ่งตัว นอกจากนี้ อักขรวิธีของพ่อ ขุนรามคำแหงยังทำให้อ่านข้อความได้ไม่กำกวม เช่น เขียน ตา-กลม แยกออกไปจาก ตาก-ลม ทำให้อ่านได้ถูกต้องไม่ผิดพลาด และการนำพยัญชนะทุกตัวมาเรียงไว้ระดับเดียวกัน โดยไม่มีพยัญชนะซ้อนกันแบบครู คือ อินเดีย ศาสตราจารย์ ยอร์ช เซเดส์ ได้ยกย่องว่า การเขียนแบบนี้เป็นสาเหตุให้ไทยมีพิมพ์ดีดก่อน เขมร มอญ พม่า อินเดีย และไทใหญ่ หลายสิบปี[15]

ถึงแม้ว่าเราจะพบ ก.ไก่ พ่อขุนรามคำแหง จากจารึกหลักที่ 1 เพียงหลักเดียว แต่ ก.ไก่ พ่อขุนรามคำแหง ยังส่ง อิทธิพลให้กับ ก.ไก่ รุ่นต่อมาคือ **ก.ไก่ ไทยสุโขทัย** ซึ่งต่อมาได้แพร่กระจายไปยังอาณาจักรล้านนา และผสมกลมกลืนกับ อักษรท้องถิ่นคือ ก.ไก่ ธรรมล้านนา เกิดเป็น **ก.ไก่ ฝักขาม** ดังนั้น ในวัฒนธรรมล้านนา จึงมีการใช้อักษรฝักขามไปพร้อมกัน กับอักษรธรรมล้านนาเขียนจารึก ต่อมาเมื่อถึงยุครัตนโกสินทร์ ก.ไก่ ฝักขาม จึงวิวัฒนาการไปเป็น **ก.ไก่ ไทยนิเทศ**

นอกจากอาณาจักรล้านนาแล้ว ก.ไก่ ไทยสุโขทัย ยังได้แพร่กระจายไปยังอาณาจักรล้านช้าง ซึ่งและได้ผสมกับอักษรท้องถิ่นคือ ก.ไก่ ธรรมอีสาน กลายเป็น **ก.ไก่ ไทยน้อย** ซึ่งใช้ควบคู่ไปกับอักษรธรรมอีสาน โดยอักษรธรรมอีสานมักถูกใช้เขียนเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา แต่อักษรไทยน้อยมักใช้เขียนถึงเรื่องทางโลก ก.ไก่ ไทยน้อย นี้เองที่ส่งอิทธิพลก่อให้เกิด **ก.ไก่ ลาว** ชุดอักษรของประเทศเพื่อนบ้านเราอีกด้วย

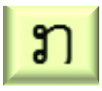

สิ้นสุดการเดินทางอันแสนยาวนาน

ในที่สุดก็มาถึงบทสรุปการเดินทางของ ก.ไก่ เมื่อ ก.ไก่ ไทยสุโขทัย เดินทางผ่านยุคสมัยของอาณาจักรอยุธยาก็กลายเป็น **ก.ไก่ ไทยอยุธยา** จากนั้นก็ได้เดินทางผ่านยุคสมัย ของกรุงรัตนโกสินทร์ ก.ไก่อยุธยา ก็กลายเป็น **ก.ไก่ ไทยรัตนโกสินทร์** จนถึงในช่วงยุครัชกาลที่ 5 เมื่อ “ระบบการพิมพ์” จากตะวันตกเริ่มเข้ามา ตัวอักษรไทยรัตนโกสินทร์เริ่มมีสัณฐานเส้นอักษรที่ชัดเจนขึ้น จึงทำให้วิวัฒนาการของ ก.ไก่ ไทยแท้ นั้นต้องหยุดชะงักลง และกลายเป็น **ก.ไก่ ตัวพิมพ์** ซึ่งมีรูปอักษรที่แน่นอนเปลี่ยนแปลงได้ยากแล้ว

---

[1] นักวิชาการ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

[2] ก.ไก่ หมายถึง พยัญชนะตัวแรกในชุดอักษรไทย แต่ ก.ไก่ ในที่นี้จะหมายรวมไปถึง “ชุดอักษร” ด้วย.

[3] หอสมุดแห่งชาติ, 2529. **จารึกในประเทศไทยเล่ม 1**. หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร, หน้า 16.

[4] **จารึกพระธรรมจักร 1 (นครปฐม)** ใน http://www.sac.or.th/databases/inscriptions/th/main.php?p=cGFydA==&id=126&id_part=1

[5] **จารึกเขารัง** ใน http://www.sac.or.th/databases/inscriptions/th/main.php?p=cGFydA==&id=7&id_part=1

[6] หอสมุดแห่งชาติ, 2529. **แบบอักษรหลังปัลลวะ พุทธศตวรรษที่ 13-15**, ใน **จารึกในประเทศไทย เล่ม 1**. หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร, หน้า 28.

[7] **จารึกเนินสระบัว** ใน http://www.sac.or.th/databases/inscriptions/th/main.php?p=cGFydA==&id=193&id_part=1

[8] **จารึกวัดเสมาเมือง** ใน http://www.sac.or.th/databases/inscriptions/th/main.php?p=cGFydA==&id=194&id_part=1

[9] กรรณิการ์ วิมลเกษม, 2542. **พัฒนาการอักษรโบราณในประเทศไทย**, ใน **สังคมและวัฒนธรรมในประเทศไทย**. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, หน้า 322.

[10] เรื่องเดียวกัน, หน้า 323.

[11] หอสมุดแห่งชาติ, 2529. **จารึกในประเทศไทย เล่ม 2**. หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร, หน้า 13.

[12] หอสมุดแห่งชาติ, 2529. **จารึกในประเทศไทย เล่ม 4**. หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร, หน้า 16.

[13] หอสมุดแห่งชาติ, 2529. **จารึกในประเทศไทย เล่ม 5**. หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร, หน้า 19.

[14] เมื่อพิจารณาจากรูปอักษรไทยที่พ่อขุนรามคำแหงได้ประดิษฐ์ขึ้นมาดังจารึกหลักที่ 1 นั้น จะเห็นได้ถึงเค้าโครงลักษณะของเส้นอักษรของอักษรขอมอยู่มากพอสมควร จึงพอสันนิษฐานได้ว่า พ่อขุนรามคำแหงทรงประดิษฐ์อักษรไทยจากฐานเส้นอักษรขอมเสียเป็นส่วนใหญ่

[15] ประเสริฐ ณ นคร, 2526. **รวมบทความเรื่องภาษาและอักษรไทย**. กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.